

วัดเสเดารัตนาราม: วิถีทัศน์เชิงพุทธเพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน
Watsadaorattanaram: Buddhist viewpoints for sustainable community development

พระครูปริยัติกิตติวรณ (วีระ กิตติวณฺโณ/ได้ทุกทาง)^{1*}, พระครูสุตธรรมาภีรต (สุธมมาภีโร/ยีนยง)²,
พระเสกสรรค์ ฐานยุตโต (ศรีทน)³, พระอธิการอำพน จารุโก (ดาราศาสตร์)⁴, และธนรัฐ สะอาดเอี่ยม⁵
Phrakhrupariyadkittiwan (Weera Kittiwanno/Daithukthang)¹, PhrakhruSutthamapirat
(Sutmaphirato/Yueyong)², Phraseksan Thanayutto (Sriton)³, Phraathikan Amphon
Jarupho (Darasas)⁴, and Thanarat Sa-ard-iam⁵

¹⁻⁵บัณฑิตศึกษา, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์; Mahachulalongkornrajavidyalaya
University, Surin Campus, Thailand.

*Corresponding Author; e-mail : pramahaweera@gmail.com

Received : September 21, 2024; Revised : October 8, 2024; Accepted : October 13, 2024

บทคัดย่อ (Abstract)

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ข้อ ได้แก่ (1) ศึกษานโยบายการพัฒนาของคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบันและผลกระทบต่อการพัฒนาชุมชน (2) วิเคราะห์การพัฒนาของวัดเสเดารัตนารามระหว่างปี พ.ศ. 2533 ถึง 2567 และการมีส่วนร่วมในชุมชน และ (3) วิเคราะห์วิถีทัศน์เชิงพุทธกับการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนผ่านการดำเนินงานของวัดเสเดารัตนาราม ผู้เขียนใช้วิธีการศึกษาเชิงเอกสาร การสังเกต และการสัมภาษณ์ นำเสนอในเชิงพรรณนาวิเคราะห์ ผลการศึกษาพบว่า นโยบายการพัฒนาวัดที่สอดคล้องกับปัจจุบันประกอบด้วยกิจกรรม 6 ด้าน ได้แก่ (1) การปกครองคณะสงฆ์ (2) การศาสนศึกษา (3) การเผยแผ่พระพุทธศาสนา (4) สาธารณูปการ (5) สาธารณสงเคราะห์ และ (6) การศึกษาสงเคราะห์ ตามยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา ผ่านโครงการต่าง ๆ เช่น อบรมประชาชนประจำตำบลและโครงการวัดประชารัฐสร้างสุข ตั้งแต่ปี 2533 ถึง 2567 วัดเสเดารัตนารามได้บันทึกข้อมูลการพัฒนาที่แสดงถึงการบริหารจัดการวัด หมู่บ้าน และตำบล ข้อมูลเหล่านี้ถูกจัดเก็บในระบบเทคโนโลยีออนไลน์ ทำให้ง่ายต่อการทบทวนกิจกรรมและบรรยากาศในการพัฒนานวัตกรรม โดยบูรณาการกับองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น สถานศึกษา และภาคีพัฒนาภาครัฐและเอกชน พบว่าวัดมีความตระหนักถึงหลักการทำดีสากล โดยปฏิบัติภาวนาทางจิตใจตามแนวสติปัฏฐาน 4 เพื่อสร้างสุขและสันติในชุมชน

คำสำคัญ (Keywords) : วัดเสเดารัตนาราม, วิถีทัศน์เชิงพุทธ, การพัฒนาชุมชน, การมีส่วนร่วม, ยั่งยืน (บวร)

Abstract

This article has three objectives: (1) to study the development policies of the Thai monkhood in the present and their impact on community development, (2) to analyze the

development of Wat Sadao Rattanaram from 1990 to 2024 and community participation, and (3) to analyze the Buddhist perspective on sustainable community development through the operations of Wat Sadao Rattanaram. The author employed documentary research, observation, and interviews, presenting the findings in a descriptive analytical manner. The study reveals that current development policies aligned with the monkhood include six areas of activity: (1) governance of the monkhood, (2) religious education, (3) dissemination of Buddhism, (4) public utilities, (5) social welfare, and (6) educational support, as part of the reform strategies for Buddhist affairs. Initiatives such as community training for local people and the "Wat Pracha Rat" project were also noted. From 1990 to 2024, Wat Sadao Rattanaram has documented extensive data reflecting its development concepts and management of the temple, villages, and sub-districts. This data has been organized in an online technology system, making it easy to review activities and atmospheres related to innovative development, integrated with local government organizations, educational institutions, and public and private development partners. The temple is aware of universal principles of good conduct, practicing mindfulness meditation based on the Four Foundations of Mindfulness to foster well-being and peace within the community.

Keywords : Wat Sadao Rattanaram, Buddhist viewpoints, Community development, Participation, Sustainable (Bowon).

บทนำ (Introduction)

ตั้งแต่วันที่ 18 พฤศจิกายน 2565 ผู้เขียนได้เริ่มต้นเขียนบทความวิชาการ ที่สอดคล้องกับภารกิจหลักของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยใน 4 ด้าน ได้แก่ การศึกษาหลักคำสอนพุทธศาสนา การประยุกต์พุทธธรรมแก้ปัญหาสังคม การส่งเสริมกิจการคณะสงฆ์ และการวิจัยเพื่อสนับสนุนพันธกิจของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ในการนี้ วัดสระเดชรัตนาราม ตำบลทุ่งมน อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ ได้ถูกเลือกเป็นกรณีศึกษา เพื่อแสดงให้เห็นถึงการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนผ่านวิถีทัศน์เชิงพุทธ

วัดสระเดชรัตนารามมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาชุมชนตั้งแต่ปี พ.ศ. 2542 ผ่านกิจกรรมที่เชื่อมโยงกับสังคมและสิ่งแวดล้อม เจ้าอาวาสมีวิถีทัศน์ของพระนักพัฒนา โดยมีการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ อาทิ การพัฒนาชุมชน การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การบวชพระภิกษุสามเณร และการบรรยายธรรมผ่านวิทยุกระจายเสียง(เสาอากาศ สายคู่, 10 เมฆายน 2565.) ทั้งหมดนี้สะท้อนถึงความมุ่งมั่นในการใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน

ในปี 2565 วัดได้มีการปรับปรุงวิถีทัศน์ครั้งสำคัญ ให้สอดคล้องกับนโยบายของคณะสงฆ์ระดับชาติ โดยเน้นบทบาทของวัดในการเป็นพื้นที่กลางของชุมชน “วัดเป็นพื้นที่กลางของชุมชน” ส่งเสริมการมีส่วนร่วม

ร่วม และการพัฒนาทางจิตใจ โดยเจ้าอาวาสวัด พระภิกษุสงฆ์ สังคมปลูกสันติสุขภายในซึ่งสอดคล้องกับคำว่า “ทำลมหายใจให้เกิดสุข” (พระครูปริยัติกิตติวรณ, 2564) การเปลี่ยนแปลงวิถีทัศน์เหล่านี้ไม่เพียงช่วยแก้ไขอุปสรรคการบริหารจัดการวัด แต่ยังมีส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนชุมชนให้สามารถปรับตัวและเติบโตอย่างยั่งยืนในยุคปัจจุบัน

นโยบายการพัฒนาของคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบัน

คณะสงฆ์ไทยในฐานะผู้นำทางศาสนามีบทบาทสำคัญในการสร้างสรรค์และพัฒนาชุมชนให้เจริญก้าวหน้าทั้งด้านจิตใจและวัตถุ นโยบายการพัฒนาของคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบันเน้นการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยอาศัยหลักธรรมทางพุทธศาสนาเป็นแกนหลักในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่รวดเร็วและซับซ้อนในยุคปัจจุบัน โดยมีกรอบกิจกรรมคณะสงฆ์ 6 ด้าน คือ 1) ด้านการปกครองคณะสงฆ์ 2) ด้านการศาสนศึกษา 3) ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา 4) ด้านสาธารณูปการ 5) ด้านสาธารณสงเคราะห์ 6) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ (พระราชวรเมธี และคณะ, 2560)

หนึ่งในนโยบายที่สำคัญคือการส่งเสริม โครงการหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ซึ่งมีเป้าหมายในการสร้างการเรียนรู้และการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในชุมชน โดยมุ่งเน้นการปลูกฝังธรรมะให้แก่ประชาชนในระดับตำบล นอกจากนี้ นโยบาย วัดประชา รัฐ สร้างสุข ที่ริเริ่มขึ้นในปี พ.ศ. 2560 ได้รับความสำคัญในการสร้างความร่วมมือระหว่างวัดและชุมชน เพื่อแก้ไขปัญหาสังคม เช่น การลดปัญหาการดื่มสุรา การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และการสร้างความสามัคคีในชุมชน

นโยบายเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงความพยายามของคณะสงฆ์ไทยในการปรับตัวให้เข้ากับสังคมสมัยใหม่ผ่านการนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในการแก้ไขปัญหาสังคมและสร้างสันติสุข โดยเฉพาะอย่างยิ่งนโยบายที่เกี่ยวข้องกับ **วัดปฏิบัติธรรม** ซึ่งเน้นการฝึกอบรมจิตใจประชาชนผ่านการปฏิบัติธรรมตามหลักสติปัฏฐาน 4 และการรักษาศีล 5 เพื่อพัฒนาจิตใจให้สงบสุขและมีคุณธรรมที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตรประจำวันได้

ในระดับท้องถิ่น นโยบายเหล่านี้ถูกนำไปปรับใช้ในวัดต่าง ๆ อย่างเช่นวัดเสด็จรัตนาราม ซึ่งนำโครงการของคณะสงฆ์มาเป็นแนวทางในการดำเนินงานเพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงในชุมชน วัดนี้ไม่เพียงทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการเผยแผ่พระพุทธธรรม แต่ยังมีบทบาทเป็นที่ปรึกษาและสนับสนุนการพัฒนาชุมชนในด้านต่าง ๆ รวมถึงการสร้างเสริมความเข้มแข็งทางจิตใจให้กับชาวบ้าน เพื่อให้สามารถรับมือกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากการศึกษาเหล่านี้เห็นได้ชัดว่านโยบายการพัฒนาของคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบันมุ่งเน้นที่การสร้างชุมชนที่เข้มแข็งและยั่งยืนผ่านการนำหลักธรรมพุทธศาสนาไปประยุกต์ใช้ ทั้งในระดับบุคคลและระดับชุมชน นโยบายเหล่านี้สอดคล้องกับเป้าหมายของสังคมในการเสริมสร้างความมั่นคงทางจิตใจและส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมที่มีประโยชน์ต่อการพัฒนาสังคมในระยะยาว

การพัฒนาของวัดเสเดารัตนารามระหว่างปี พ.ศ. 2533 ถึงปี พ.ศ. 2567 และการมีส่วนร่วมในชุมชน

วัดเสเดารัตนาราม หมายถึง “ที่พำนักอาศัยอันร่มเย็น” ก่อตั้งโดยหลวงปู่ริม รตนมณี บนที่นาตะโม่กเสเดา วัดได้รับการอนุญาตจัดตั้งอย่างเป็นทางการในปี พ.ศ. 2546 (บวรทุ่งมน, 2560) และได้กลายเป็นศูนย์กลางศาสนกิจที่สำคัญในชุมชนทุ่งมน การดำเนินกิจกรรมของวัดยึดหลักภารกิจของคณะสงฆ์ 6 ด้าน

การนำองค์กรของวัดมาจากเจ้าอาวาสผู้เป็นพระนักพัฒนา ซึ่งได้นำพาวัดให้เจริญก้าวหน้าในหลายมิติ (เจ้าอาวาสวัด, 18 พฤศจิกายน 2565) กิจกรรมที่สำคัญเหล่านี้ไม่เพียงสะท้อนถึงบทบาททางศาสนา แต่ยังรวมถึงการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน

มีการถอดบทเรียนในโครงการพัฒนาองค์ความรู้ เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งองค์กรภาคประชาชน จ.สุรินทร์ เรื่อง “บทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนา” เมื่อวันที่ 7 กันยายน 2545 เห็นเนืองงานสังคม งานสิ่งแวดล้อม การปฏิบัติธรรม งานศิลปกรรม งานการศึกษา งานสุขภาพ งานสื่อสารมวลชนผ่านวิทยุกระจายเสียง งานสวัสดิการชุมชน งานขบวนองค์กรชุมชนระดับจังหวัดและตำบล ภาพรวมคือการพัฒนาคน กิจกรรมและผลงานที่วัดให้ความสำคัญ (พระมหาวิระ กิตติวณโณ, 2562)

วัดจะเน้นกิจกรรม กิจวัตร บรรยาภาศ ในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน โดยนำคำสอนในพระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่ ทำงานร่วมกับองค์กร หน่วยงาน ต่าง ๆ อย่างละวางไม่ยึดติดในองค์กรของตน และไม่ยึดติดให้เป็นผลงานของตน เพราะระลึกถึงประโยชน์สูงสุดของสังคม โดยตระหนักว่า (1)ต้องนำหลักธรรมในพระพุทธศาสนาประยุกต์ใช้ในกิจกรรมต่าง ๆ (2) เป็นการดำเนินการตามนโยบายแนวทางคณะสงฆ์ที่กำหนด เช่น หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล(อ.ป.ต.), วัดส่งเสริมสุขภาพ, วัดประชารัฐ สร้างสุข และวัดปฏิบัติธรรม เป็นต้น (3) คำนึงถึงแนวคิดอื่น ๆ ของหน่วยงานของรัฐ เอกชน องค์กรมหาชน (4) ดำเนินการตามความพร้อมของวัด และทุนเดิมของวัด ที่สะสมพลังไว้แต่เดิม เช่น ทุนทางสังคม ทุนทางทรัพยากร ทุนทางความคิด (5)ดำเนินการตามความคาดหวังของชุมชน เช่น หลวงปู่ริม รตนมณี กล่าวกับญาติโยม ว่า “จะได้เป็นวัดที่รุ่งเรืองในอนาคต เป็นสถานที่เจริญศรัทธาของศาสนิกชนทั่วไป” (ลานหวังทางมี, 24 พฤศจิกายน 2565) พระครูประสาทพรหมคุณ(หลวงปู่หงษ์ พรหมปัญโญ) กล่าวไว้เมื่อปี 2562 คราวดูพื้นที่ที่จะสร้างอุโบสถ ว่า “วัดแห่งนี้จะมีความเจริญรุ่งเรืองในอนาคต” มีผู้นำทางธรรมชาติดกล่าว ว่า “วัดต้องทำหน้าที่ของตนเอง คือ “การพัฒนาวัดให้เป็นวัดปฏิบัติธรรม” ผู้บริหารท้องถิ่นกล่าวว่า “วัดต้องเป็นต้นแบบด้านความสะอาด เป็นต้นแบบของชุมชนด้านต่าง ๆ” แม้ความคาดหวังที่ศึกษาจากข้อขัดข้อง ปัญหาอุปสรรค (6) ดำเนินการโดยมีความเชื่อเรื่องพื้นที่กลางในการแก้ไข หรือพัฒนา ซึ่งเป็นไปตามธรรมาภิบาล 6 (7) นำปัญหา อุปสรรคของการสื่อสารภาพลักษณ์วัด ทิศทางงานวัด มาปรับการดำเนินงาน (8) การนำหลักธรรมสำคัญ บุญกิริยาวัตถุ 10 และบารมี 10 เป็นต้น ลงมือปฏิบัติจริงให้เป็นรูปธรรมตามแนวทางพระพุทธศาสนาจะได้ผลจริง

เมื่อเจ้าอาวาสรับบทบาทผู้นำองค์กรวัด ปี 2542-2564 รวม 22 ปี ยังขาดความคมชัดในการเผยแพร่ให้เกิดการเรียนรู้สู่ศาสนิกได้เท่าที่ควรจะเป็น แต่เมื่อเดือนเมษายน พ.ศ.2565 ชัดเจนว่า “สมาธิชุมชน คือ

การเรียนรู้สู่ความสงบสุขสันติชัดเจนตามลำดับได้” “ครูที่สอนนักเรียนได้ดี เริ่มที่พาเด็กให้เกิดความสงบใจ ก่อนเรียน อาจพาทำสมาธิทุกชั่วโมงก่อนจะเรียนรู้สาระใหม่ ๆ ต่อไป ความสงบของผู้เรียนเริ่มจากเราผู้เป็น สื่อที่ชัดเจนภายในใจและเข้าใจกระบวนการของจิต”

มีการบันทึกสำคัญ ดังนี้ เมื่อเดือนเมษายน 2565 วางแนวทางการความดีสากล 5 และพัฒนาวัด ประชา รัฐ สร้างสุข เมื่อวันที่ 23 เมษายน 2565 ตั้งคำถาม “ถ้าว่าวัดสระเตารัตนาราม จะเป็นเป็นวัดปฏิบัติธรรม ซึ่งจะมีการปฏิบัติธรรมต่อเนื่องเป็นนิสัย (ทุกวัน) จะต้องดำเนินการอย่างไรบ้าง” เมื่อวันที่ 24 เมษายน 2565 วัดกำหนดวัตถุประสงค์ดำเนินกิจกรรม สร้างบรรยากาศ วัดปฏิบัติธรรม 6 ข้อ มีเนื้อหาสรุปถึงการ เตรียมต้อนรับกิจกรรมนานาชาติเดือนตุลาคม, การสร้างความศรัทธาซึ่งมีความจำเป็นต่อการรับบริจาคทุนทรัพย์และการจัดการวัด, การพัฒนาบุคลากร, ความดีสากล 5, การขับเคลื่อนชุมชนอย่างบูรณาการ และการปรับตัวตามราชานวัตร นโยบายด้านศาสนา สู่ศิวิไลย์

เมื่อวันที่ 13 พฤษภาคม 2565 บันทึกการดำเนินการสร้างบรรยากาศภายในวัด 5 ข้อ มีให้เจ้าอาวาส นั่งสมาธิที่ศาลาทุกเย็น เพื่อคุณบุญ , การเน้นการมีส่วนร่วมรับบุญความสะอาดวัด, การมีส่วนร่วมในการ บริหารทุน, การจัดสวัสดิการคนทำงาน และแนวทางการจัดหาทุน

วันที่ 13 พฤษภาคม 2565 เจ้าอาวาสวัดทบทวนการพัฒนาวัดให้เป็นวัดปฏิบัติธรรม จากบันทึกที่มี ก่อน ปี 2565 เช่น บันทึกเมื่อ ธันวาคม 2541 เส้นทางที่ดำเนินอยู่ 1. การพัฒนาถือว่าเป็นภาระร่วมกันของ ทุกคนทุกฝ่าย 2. สร้างกระบวนการกลุ่มให้คนทุกคนร่วมมือร่วมใจกัน 3. สร้างระบบพัฒนาข้อมูล โปร่งใส ตรวจสอบได้ 4. ระดมทุน ระดมคน ระดมธรรม เมื่อเดือนมีนาคม 2545 เขียนความตั้งใจเรื่อง การสร้าง ชุมชนกัลยาณมิตร ลงบนสำเนาโฉนดที่ดินวัดที่รับมาใหม่จากที่ดิน ความคิดนี้มีผลต่อการเริ่มขับเคลื่อนงาน พัฒนาสังคมระดับจังหวัด เมื่อเดือนกันยายน-ตุลาคม 2555 อบรรมสานสัมพันธ์ไทย-กัมพูชา การทูตภาค ประชาชน เกิดแนวคิดเรื่อง วัดคู่พัฒนากับจังหวัดอุดรธานี กัมพูชา คิดสร้างวัดปราสาทพะอึ้ง ทางอุดรธานี เป็นสถานที่ปฏิบัติธรรมฝั่งทางเขมร ให้คนไทยได้แวะพัก หรืออยู่ปฏิบัติธรรมระยะสั้น เมื่อวันที่ 21 พฤษภาคม 2556 อธิฐานความดีสากล 5 เมื่อวันที่ 20 กรกฎาคม 2556 เขียนกลอนบวรทุ่งมน “ทุ่งมนธรรม อำไพ สะอาดใจโปร่งใสหนอ หลักธรรมงามล่อ ครอบครัวยกอบอุ้มกัน ภาศิทุกภาคส่วน ร่วมชบวนพุ่ม สร้างสรรค์ ทุ่งมนชื่อโจทก์จัน เยาวชนนั้นทิมทำงาน ป่าไม้กบาลแสร วิทย์พันธุ์แท้พันธุ์อาจหาญ ขาวสารทัน เหตุการณ์ สื่อเบิกบานเรียนรู้ทัน หลวงปู่ถึงหลวงพี่ ธรรมะดีซึ่สุขสันต์ นำเดินถือธงธรรม์ สุขภาพป็นกายใจ ปอง โรงเรียนใสสะอาด ปราศจากสิ่งเศร้าหมอง สามัคคีรักปรองดอง ศึกษาคล่องวิทย์คณิตไทย บวรถิ่นนี้ น่า อยู่ ยืนหยัดคู่อาเซียนได้ ชุมชนจัดการใหม่ ก้าวหน้าไปปราดเปรื่องรุ่งเรืองธรรม”(บวรทุ่งมน, 2560) เมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน 2562 เข้าปฏิบัติธรรม 30 วัน ตามระเบียบหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ที่สภานาฏราชาราม เริ่มมีความคิดการพัฒนาตนในภาคปฏิบัติธรรมชัดเจนขึ้น เริ่มลงรายละเอียดทิศทางในวัดสระเตารัตนาราม ในช่วงอยู่ปฏิบัติได้มีการออกแบบให้วัดสระเตารัตนาราม เป็นห้องเรียนย่อยของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาเขตสุรินทร์ เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ 2563 เรียบเรียงบทความวิชาการวัดสระเตารัตนาราม ปฏิบัติธรรม รายงานวิชาการฐาน 600 205 เรื่อง ศึกษาแนวทางการปฏิบัติกรรมฐานของวัดสระเตารัตนา

ราม ตำบลทุ่งมน อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ เสนอ พระอธิการเวียง กิตติวณฺโณ ดร. โดย พระครูปริยัติ กิตติวรรณ (กิตติวณฺโณ/ได้ทุกทาง) หลักรัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต (พร.ม.) เมื่อวันที่ 7 สิงหาคม 2564 แต่งกลอนและให้มีการร้องอัดเสียงว่า “วัดสระเดารัตนารามอารามธรรม พร้อมน้อมนำสัจธรรมธรรมชาติใส่รักษ์ต้นไม้นั้นสะอาดดูกายใจ จิตผ่องใสชวนกันนั่งผ่อนคลายจริง ลมหายใจจดจ่อสติจับ เข้าออกนับต่อเนื่อง หนอทั้งชายหญิง อบอุ่นธรรมเครื่องญาติทางธรรมจริง บำเพ็ญมิ่งขวัญพลังกำลังใจ ชุมชนธรรมกลียามีตรจิต เบิกบาน สมัครสมานกลมเกลียวศึกษาให้ แบ่งปันเกื้อการณย์คนใกล้ไกล ศึกษาใส่พัฒนาตนสู่สันติธรรม” เมื่อวันที่ 27 สิงหาคม 2564 เขียนกลอน “ลมหายใจลมหายใจลมหายใจ ลมหายใจช่วยผ่อนคลายยามจิต สับสน ลมหายใจมีอยู่กับทุก ๆ คน ยามจิตสับสนให้สนใจในลมหายใจ หายใจยาวหายใจลึกสุดลมให้สุดอร่าม จะพาผ่อนคลายเกิดสุขผ่องใส ความทุกข์ระทมหม่นหมองจะจางคลายไป สุดลมได้ใกล้ตัวอย่ามัววรัว สุด หายใจในขณะทำกายนึ่ง พลังเกิดจริงอิมกายใจสุขหนอ ยามทุกข์ยากลำบากมีทรัพย์สินไม่พอ ไม่มัวท้อรับนั่งสุด ลมหายใจ” เมื่อวันที่ 18 ตุลาคม 2564 เขียน “ทำลมหายใจให้เกิดสุข ปลดปล่อยทุกข์ลดได้หายใจนี้ ลม หายใจเข้าออกดูดี ๆ หายใจนี้คลายทุกข์ดีต่อใจ หายใจที่ไหน ๆ ก็ทำได้ ทำสบาย ๆ ไม่เลือกที่ใจใสใส สติจับ ลมเข้าออกดูเป็นไป เรื่องทันสมัยที่สุดรู้ปัจจุบัน เด็ก ๆ ทำกันง่ายง่ายจริง ๆ หนุ่มสาวยังมีสติจิตสร้างสรรค์ เพลิดเพลินจิตบันเทิงใจปัญญาพลัน ผู้ใหญ่ยังมีมั่นคงอารมณ์ธรรม จะคนวัดนอกวัดหัดกันได้ มีวินัยสายศาสนา ความเชื่ออย่า ทุกผิวพรรณเชื้อชาติหายใจประจำ คิดคิดข้าลมหายใจสำคัญจริง ทำลมหายใจให้เกิดสุข เพลิดเพลินสนุกสร้างสรรค์จิตใสปิ้ง เพิ่มคุณค่าชีวิตขัดแจ้งยิ่ง เข้มแข็งมีมงคลมนุษยโลกา” และบททวน **แนวทางการพัฒนาวัดสระเดารัตนาราม ตั้งแต่ ปี 2533** ดังนี้ “1. คนรอบข้างวัดเข้าวัด ร่วมบำรุงวัด ให้การอุปถัมภ์วัด 2. มัคทายกวัดมีบทบาทในการแนะนำพระภิกษุสงฆ์สามเณรในวัดได้ เช่นสมัยแต่ก่อน 3. ผู้คนใน ชุมชนหมู่บ้านช่วยขัดเกลานิสังยใจคอกของพระภิกษุสามเณรในวัด 4. ด้านการเงินจะพยายามปฏิบัติให้ สอดคล้องกับกฎหมาย เรื่องไวยวัจกร และสอดคล้องกับหลักวินัย ซึ่งกำหนดให้พระภิกษุมิไวยการ แต่เพิ่ม เรื่องความโปร่งใส 5. การสร้างวัด การตั้งวัดให้เป็นไปตามธรรมชาติของการตั้งชุมชน คือ การเกิดกลุ่มผู้ นำพากันปรึกษาหารือกันและสร้างวัดและใช้ประโยชน์เป็นสถานที่พัฒนาทีมชุมชน 6. พระคือบัณฑิตผู้มีความรู้อยู่วัดศึกษาเล่าเรียนธรรมวินัย แล้วให้คำปรึกษาแก่กลุ่มผู้นำ ให้แก่ชุมชน และสร้างความยุติธรรม ให้กับชุมชน 7. พระภิกษุรักษาเสนาสนะต่าง ๆ ตามพระวินัย ให้เกิดความคุ้มค่า เกิดความคงทน สะอาด มีระเบียบ เป็นการปลูกศรัทธาผ่านความสะอาดวัด

เมื่อวันที่ 28 พฤษภาคม 2565 อุบาสิกา 1 ท่านขอพบเป็นแม่ชี วันแรกที่มีการนั่งสมาธิ 1 ชั่วโมง เวลา 17.00 น. เมื่อเดือนกรกฎาคม 2565 มีการลงรายละเอียดภายในวัดมากขึ้นตามลำดับ เมื่อวันที่ 24 สิงหาคม 2565 บันทึกว่า การบริกรรมภาวนา คือการระลึกถึงสิ่งใดสิ่งหนึ่งอย่างต่อเนื่อง และไม่ให้เกิดเคลื่อนห้วงออกจากสติ จึงมีการเปล่งเสียงเบา ๆ แม้การออกเสียงในใจก็ต้องทำ ไม่อย่างนั้นจะลืมเลื่อน ได้ การบริกรรมภาวนา เป็นการพัฒนาจิตให้เกิดความสงบขึ้น เมื่อฝึกบ่อย ๆ จะเกิดกำลังใจ หรือ การเป็นคน ที่ให้กำลังใจตนเองได้ ความคิดดี ๆ มีเมตตาจะเกิดขึ้นโดยอัตโนมัติ คำที่ใช้บริกรรมภาวนา ได้แก่ พุทโธ สัมมาอะระหัง เป็นต้น ซึ่งเป็นคำที่เกี่ยวข้องกับพระศาสนา พุทธานุสติ การทำบริกรรมภาวนา ที่มี 5 พยางค์

ช่วยให้การบริการใช้เวลาลดน้อยลงลง จึงเพิ่มประสิทธิภาพในการตั้งอากาศหายเข้าสู่ปอดได้มากขึ้น และความยาวของลมหายใจมีผลต่อความละเอียดอ่อนของอารมณ์ บริการเวลานานๆอย่างต่อเนื่องความละเอียดอ่อนของอารมณ์ก็จะถูกพัฒนาอย่างต่อเนื่องไปในขณะเดียวกัน

วัดได้มีการการบันทึกข้อความไว้ใน **จุดเปลี่ยนการจัดการวัด 2565-2566** ดังนี้ “ก่อนนี้เป้าหมายการบริหารวัดไม่ชัด วิธีการดำเนินงานจึงถูกปล่อยไปตามเหตุการณ์ ไม่มีการควบคุม ไม่มีการตรวจสอบ ไม่มีการประเมินผลงาน เมื่อเริ่มขยับเป้าหมาย (เมษายน 2565) จึงเริ่มขัดแย้งกับพระที่เติบโตจากรูปแบบเก่า ที่ไม่คุ้นชินกับระบบใหม่ ความขัดแย้งนำไปสู่การแยกทางกันอยู่ แยกกันดำเนินงาน ขณะนี้ เริ่มต้นมีพระบวชใหม่ เจ้าอาวาสต้องขยันให้มากกว่าพระลูกวัด สะอาดทุกหน้าที่ จัดเก็บ จัดแจงตลอด ดูแลเครื่องไม้เครื่องในการทำงานด้วยตนเอง เปิดพื้นที่ให้โยม ๆ เข้ามามีส่วนร่วมกับการระดมทุนและการผลิตผลงานตามแนวคิดของโยม ๆ (22 มิถุนายน 2566) วางปล่อยงานเฉื่อยลงทำที่นิ่ง จะเอาจริงเริ่มที่ไหนงานที่ใช้ ความสะอาดระเบียบจัดแจงไว คิดว่าใช้จึงเน้นงานสะอาดวัดวา (25 มิถุนายน 2566) เพื่อฝึกโยมให้นำคุณธรรมใช้ในการทำงานวัด 1.พระจะไม่โพสต์ข่าวบุญ ก่อนงาน โดยหวังกระตุ้นการบริจาคผ่านงานกุศล ผ้าป่า มหาชาติ หรือ การพัฒนาที่ต้องใช้ทุนทรัพย์มาก ๆ ยกเว้นการบอกบุญเพื่อบำรุงรักษาความสะอาด ความเรียบร้อยในวัด 2.การบอกบุญ ขอรับการบริจาคเพื่อการพัฒนาวัด เป็นบทบาทของกรรมการวัด ด้านพระมีบทบาทดูแลรักษาความสะอาด ความเป็นระเบียบในวัด 3.เจ้าอาวาสจะโพสต์รายนามผู้บริจาคหลังกิจกรรมงานบุญ และจัดเก็บรายชื่อผู้บริจาคไว้ในระบบฐานข้อมูล 4.ปลูกฝังความกตัญญูต่อผู้บริจาค ต่อไทยศรัทธา แก่กรรมการวัด 5.ส่งเสริมให้ผู้บริจาคเป็นผู้มีบุคลิกใจบุญสุนทาน หลีกเว้นการบริจาคด้วยหน้าตาทางสังคม 6. งานบุญให้มีบรรยากาศอบอุ่น แบ่งปัน อ่อนโยน (2 กรกฎาคม 2566) แนวทางการดำเนินงานด้านการเงิน ที่สร้างกระบวนการมีส่วนร่วมกับการกรรมการวัด 1. การหาทุน ระดมทุน ต้องมีการจัดประชุมกรรมการวัด ให้มีข้อตกลงพร้อมกัน 2. หลังเสร็จงานระดมทุน การบอกบุญ มีการประชุมเพื่อจัดแจงรายรับให้เกิดการขับเคลื่อนงานต่อไป 3. เงินทุนที่นำฝากธนาคาร เมื่อจะใช้ ให้มีการประชุมอนุมัติร่วมกัน”

วัดได้มีการการบันทึกข้อความ “ต้องเป็นเองจึงได้ศิษย์ที่ยอมตน อุปัชฌาย์คนผู้ให้กำเนิดศรี วินัยธรรม กรอบล้อมครูศิษย์ดี ขอบุญมีช่วยผ่านสอบจำคำ วัดสะอาดวัดจนคนต้องเจียม พระต้องเหนียมใช้สอยปัจจัย คำ ลดเรื่อยไรผลผลิตยังน้อยนำ เจียมตัวข้าเสียมตนเปิดส่วนรวม” (17 ตุลาคม 2566) “กลอนกล่าวันก่อนมีความว่า ใช้เงินตารางบุญสำเนียงมาก เหงื่อชาวบ้านแรงที่ฝ่าผ่านลำบาก ต้องวิภาศตริตรองให้คุ้มบุญ ร่ายจ่ายวัดที่จ่ายไปได้อะไรบ้าง คนพระต่างพัฒนาใหม่เกื้อหนุน ผู้บริจาคปลื้มใจใหม่ในทางบุญ ประเมินคุณค่าปัจจัยสั้ววัดต้องทำ” (29 ตุลาคม 2566) “การพัฒนาการของชุมชน เมื่อมีการจับจองที่อยู่อาศัย ณ โคนเนินดินใดสักแห่ง ต่อมามีการขยายครัวเรือนมากขึ้น ก็เกิดคณะแกนนำของชุมชน เมื่อคณะผู้นำต้องการที่พึ่งทางใจ จึงมีการสร้างวัดเพื่อให้มีนิกบวชเข้ามาพักอาศัย จะได้ใกล้ชิดปรึกษาในการแก้ปัญหาของการอยู่ร่วมกันเป็นชุมชน สังคม พระหรือนักบวช มีหน้าที่ศึกษาปฏิบัติธรรมเพื่อให้ดูน่าเคารพ เกรงใจ เมื่อให้คำปรึกษาดูน่าเชื่อถือ เป็นที่ยุติของชุมชน การพัฒนาวัดเป็นของชุมชน การรักษาดูแลเป็นความรับผิดชอบที่ผู้อยู่อาศัยต้องตอบแทนคุณต่อสถานที่” (5 พฤศจิกายน 2566)”

วัดได้มีการการบันทึกข้อความไว้ใน **จุดเปลี่ยนการจัดการวัด 2567 เป็นต้นไป** ดังนี้ “เมื่อโลกเดือด เราต้องดับ กิจกรรมเดิม แล้วก็เพิ่ม บุญใหม่ ให้โดดเด่น ทำวัตรเช้า วัดเย็น นิ่งเย็น ๆ ภาวนาเช่น ทุกวัน เข้า คำดี โลกร้อนหนัก ต้องมุ่งพัก กายใจเพิ่ม เน้นเติมเสริม สมาธิ สงบเสงี่ยมศรี นิ่งสบาย ๆ ผ่อนคลาย วันเดือน ปี ทุกวันวี เชนิโยโลก ที่เปลี่ยนแปลง” (2 มิถุนายน 2567) “ถึงเวลาทำงานแบบอำนวยการ และเน้น เป้าหมายงานที่ใช้ อย่างบูรณาการ แบบหลวงพ่อดมชโย คือ หาศรัทธา หาทุน สนับสนุนการทำงานของ พระในตำบล ผู้นำในตำบล” (26 มิถุนายน 2567) “มีความชัดเจนตามลำดับ เมื่อมีการระดมองค์ประกอบที่ มากขึ้น วัดสระเดชารัตนาราม มีความถนัด ในการเป็นพื้นที่กลางสำหรับการปฏิบัติการตามหลักอริยสัจสี่ ด้วยการ ประยุกต์หลักพุทธธรรม มีการหนุนเสริม เสริมแรงให้องคัพพทางสังคม หรือ พุทธบริษัท ทำกิจกรรม ใด ๆ ที่พากันเดินไปสู่สังคมสันติสุขได้ตามศักยภาพ หรือมีพัฒนาที่น่าพอใจ” (27 มิถุนายน 2567) “1.หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล 2.หมู่บ้านรักษาศีล 5 3.วัด ประชา รัฐ สร้างสุข ภารกิจวัด สวดมนต์ ทำวัตรเช้า-เย็น นิ่งสมาธิ ตลอดปี” (8 กรกฎาคม 2567) “อำนวยการเพื่อตัดความกังวล เสริมแรงให้ ความคิดผลิตความที่มีประสิทธิภาพ” (27 กรกฎาคม 2567)”

จากการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ วัดได้รับรางวัลจากหน่วยงานภายนอก หรือการจัดตั้งองค์กรสำคัญ กระบวนการสำคัญ มีดังต่อไปนี้ (ปวน สันตยพร, 17 มีนาคม 2565)

1. เครือข่ายองค์กรชุมชนตำบลทุ่งมน ได้รับโล่เกียรตินิยม จากรองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ด้าน “พื้นที่บูรณาการงานฟื้นฟูชุมชนท้องถิ่น ที่สามารถ บูรณาการงาน ทุนและร่วมมือกับภาคีพัฒนาในท้องถิ่น เพื่อการฟื้นฟูชุมชนท้องถิ่น” จัดโดย กระทรวง พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) เมื่อวันที่ 13 พฤศจิกายน 2550

2. หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลทุ่งมน (อ.ป.ต.) ตั้งขึ้นเมื่อ 26 สิงหาคม 2551 ดำเนินงานที่ กำหนดไว้ 8 ด้าน คือ ศีลธรรมและวัฒนธรรม สุขภาพอนามัย สัมมาชีพ สันติสุข ศึกษาสงเคราะห์ สาธารณ สงเคราะห์ กตัญญูกตเวทิตาธรรม สามัคคีธรรม เป็นหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลดีเด่น จังหวัดสุรินทร์ ประจำปี 2556 มีการจัดพิธีรับพัดและเกียรติบัตร วันที่ 11 มีนาคม 2557 ณ วัดพิชยญาติการาม มหาวิหาร

3. วัดในประวัติศาสตร์สนับสนุนโครงการฟื้นฟูศิลปกรรมโลก รับโล่รางวัลจากโครงการฟื้นฟูศิลปกรรม โลก เมื่อวันที่ 22 เมษายน 2554

4. เว็บไซต์บันทึกและจัดเก็บข้อมูลการเงิน เป็นการจัดทำเว็บไซต์เพื่อบันทึกและจัดเก็บรายรับ- รายจ่ายกองบุญคุณธรรมวัดสระเดชารัตนาราม และรายรับ-รายจ่ายวัด มีประโยชน์ด้านการพัฒนาความ โปร่งใส เริ่มต้นเดือนมิถุนายน 2558

5. บวรเกื้อกูล เป็นสัญลักษณ์สำหรับการขับเคลื่อนกิจกรรมสาธารณสงเคราะห์ในพื้นที่ตำบลทุ่งมน และตำบลสมุด โดยโน้มน้าวให้ชุมชนเกิดความรู้สึกถึงพลังบวร ด้วยสัญลักษณ์บวรเกื้อกูล เริ่มใช้กลางปี 2563

ภาพที่ 1 บวรเกื้อกูล

ที่มา : พระครูปริยัติกิตติวรณ (2563)

สัญลักษณ์นี้ ดัดแปลงผสมผสานกันระหว่างหมู่บ้านศีล 5 และหลักธรรมชื่อ ราชสังคหะ 4 มุ่งหมายพัฒนาชุมชนด้วยความร่วมมือกันของ บวร ให้เกิดความสุขในชุมชน

6. เว็บไซต์บันทึกและจัดเก็บข้อมูลสาธารณะ เป็นการจัดทำเว็บไซต์เพื่อประโยชน์สาธารณะและการกุศลสำหรับจังหวัดสุรินทร์ ชื่อเว็บไซต์ <https://wiki.surinsanghasociety.com> ใช้บันทึกข้อมูลต่าง ๆ ได้เหมือนเว็บไซต์วิกิพีเดียประเทศไทย แต่กฎกติกายังไม่เคร่งครัด เริ่มดำเนินงานเดือนกุมภาพันธ์ 2563 เว็บไซต์นี้เปิดโอกาสให้มีการบันทึกข้อมูลในจังหวัดสุรินทร์ได้ตลอดเวลา โดยการมีส่วนร่วมจากผู้สนใจทั่วไป

7. วัดส่งเสริมสุขภาพ มีประโยคนั้นในคำขวัญวัด ดังนี้ “ทุ่งนาตะเภาโมกสะเดา ดินตระกูลหลวงปู่ริม ชุมชนร่วมสร้าง เยาวชนร่วมช่วย พระเถรร่วมพัฒนา โรงเรียนร่วมรักษา วัดส่งเสริมสุขภาพ หยาดหยดแห่งธรรม นำชีวิตงดงาม. เริ่มเขียนขึ้น วันที่ 14 สิงหาคม 2550 สำหรับประโยค “หยาดหยดแห่งธรรม นำชีวิตงดงาม” เป็นประโยคที่มีการเขียนป้ายหน้าวัดเมื่อปี 2528 วัดส่งเสริมสุขภาพที่สัมพันธ์กับทางราชการและมหาเถรสมาคม เมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม 2565 วัดมีการนำเสนอผลงานวัดส่งเสริมสุขภาพระดับจังหวัดสุรินทร์ ต่อมาวันที่ 5 กันยายน 2565 วัดได้รับรางวัลรองชนะเลิศลำดับ 2 ของจังหวัดสุรินทร์ ซึ่งองค์ประกอบวัดส่งเสริมสุขภาพมี 5 อย่าง คือ (1) สะอาด ร่มรื่น (2) สงบ ร่มเย็น (3) สุขภาพ ร่วมสร้าง (4) ศิลปะร่วมคิด (5) ชาวประชาร่วมพัฒนา

8. ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนตำบลทุ่งมน วิถีทัศน์เชิงพุทธที่เจ้าอาวาสวัดสะเดารัตนา รามบันทึกและพัฒนาต่อเนื่อง เป็นสาเหตุสำคัญให้เจ้าอาวาสวัดสมัครเข้าอบรมหลักสูตรผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 และประกาศเป็นศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนตำบลทุ่งมน ยึดหลักคิดพุทธธรรมกับศาสตร์สมัยใหม่ แม้การตั้งศูนย์ในวัดยังไม่สมบูรณ์ตามกฎหมาย แต่ก็ประกาศเจตนารมณ์ผ่านป้ายและวัสดุสำนักงานที่พร้อม เป็นความตระหนักขับเคลื่อนตั้งแต่วันที่กรกฎาคม 2565

9. รางวัลผู้ประกาศสันติภาพโลก เจ้าอาวาสวัดสระเตารัตนารามได้รับโล่ผู้ประกาศสันติภาพโลก World Peace Declarer Award เมื่อวันที่ 24 ตุลาคม 2565 พร้อมกับการจัดงานเทศกาลศิลปะพื้นบ้านนานาชาติ อำเภอปราสาทครั้งที่ 1 วัดสระเตารัตนาราม รางวัลนี้สอดคล้องกับข้อความ “ความสุขยิ่งกว่าความสงบไม่มี” ที่เขียนติดป้ายวัด และป้าย “ถนนเส้นทางบุญสู่ทางสวรรค์สันติภาพนานาชาติ” ภายในวัด ผลการดำเนินงานที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ ทำให้วัดสระเตารัตนารามเป็นตัวอย่างของการผสมผสานวิถีทัศน์เชิงพุทธกับการพัฒนาชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ วัดนี้ไม่เพียงแต่เป็นศาสนสถาน แต่ยังเป็นศูนย์กลางที่สร้างคุณค่าทางสังคม เศรษฐกิจ และสันติภาพให้แก่ชุมชนท้องถิ่นอย่างแท้จริง

การวิเคราะห์วิถีทัศน์เชิงพุทธกับการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน ผ่านการดำเนินงานของวัดสระเตารัตนาราม

วิถีทัศน์เชิงพุทธ ในที่นี้เป็นกิจการคณะสงฆ์ 6 ด้าน คือ 1) ด้านการปกครองคณะสงฆ์ 2) ด้านการศึกษา 3) ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา 4) ด้านสาธารณูปการ 5) ด้านสาธารณสงเคราะห์ 6) ด้านการศึกษาสงเคราะห์

วิถีทัศน์เชิงพุทธที่วัดสระเตารัตนารามนำมาใช้ในการพัฒนาชุมชนสะท้อนถึงหลักการสำคัญของพระพุทธศาสนาที่เน้นการสร้างสันติภาพ การมีส่วนร่วม และการดูแลจิตใจ ซึ่งเป็นหัวใจของการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน ดังนี้

1. การสร้างสันติภาพและความร่วมมือ วัดสระเตารัตนารามได้จัดตั้ง "ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน" ซึ่งแสดงถึงการนำหลักพุทธธรรมมาใช้แก้ไขความขัดแย้งในชุมชนโดยการส่งเสริมให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการปรับปรุงความสัมพันธ์ระหว่างกัน การสร้างสันติภาพในชุมชนเป็นปัจจัยที่สำคัญในการพัฒนาที่ยั่งยืน เนื่องจากเมื่อชุมชนมีความสงบสุข สมาชิกในชุมชนก็必将มีความกระตือรือร้นในการร่วมมือกันพัฒนาสิ่งต่าง ๆ

2. การส่งเสริมศีลธรรมและความเป็นอยู่ที่ดี การดำเนินงานในโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ช่วยส่งเสริมศีลธรรมในชุมชน โดยมีการบันทึกข้อมูลการอาชญากรรมและการสร้างคณะกรรมการเพื่อรักษาศีลในหมู่บ้าน ซึ่งช่วยให้สมาชิกในชุมชนมีแนวทางในการดำเนินชีวิตที่ดีขึ้น การสร้างศีลธรรมในสังคมเป็นพื้นฐานสำคัญที่ส่งผลต่อความเป็นอยู่ที่ดีและการพัฒนาอย่างยั่งยืน

3. การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมอย่างบูรณาการ วัดสระเตารัตนารามได้มีการจัดตั้งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ซึ่งมุ่งเน้นด้านศีลธรรม สุขภาพ และการพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้าน การศึกษาและการอบรมช่วยเสริมสร้างความรู้และทักษะในชุมชน ทำให้เกิดการพัฒนาศรษฐกิจและสังคมอย่างยั่งยืน โดยการมีส่วนร่วมของชาวบ้านในการพัฒนาชุมชน

4. การส่งเสริมสุขภาพและการดูแลสิ่งแวดล้อม วัดสระเตารัตนารามได้รับการยกย่องในฐานะ "วัดส่งเสริมสุขภาพ" โดยมีการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพและสิ่งแวดล้อม เช่น การปลูกต้นไม้และการนั่งสมาธิ การดูแลสุขภาพกายและใจของชาวบ้านเป็นสิ่งสำคัญที่ส่งเสริมการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน

5. การสร้างความโปร่งใสและการมีส่วนร่วม การจัดทำเว็บไซต์เพื่อบันทึกข้อมูลการเงินและการดำเนินงานของวัดแสดงถึงความโปร่งใสในกิจกรรมต่าง ๆ ช่วยเสริมสร้างความไว้วางใจในชุมชน การมีส่วนร่วม

ร่วมในการจัดการกิจกรรมต่าง ๆ ยังส่งเสริมให้ชาวบ้านรู้สึกเป็นเจ้าของและมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของตนเอง

ภาพที่ 2 ป้ายฉลาก

ที่มา : พระครูปริยัติกิตติวรณ (2566)

ป้ายฉลาก ที่มีแรงผลักดันเนื่องสำหรับการพัฒนาที่ยั่งยืน

ภาพที่ 3 รถตู้ 2 คัน เพื่อชุมชน

ที่มา : พระครูปริยัติกิตติวรณ (2567)

"นอกจากการได้รับรางวัลต่าง ๆ แล้ว วัดสระเดารัตนารามยังเป็นหน่วยงานที่มีบทบาทสำคัญในการให้กำลังใจและสนับสนุนหน่วยงาน องค์กร และบุคคลที่ร่วมกันดำเนินกิจกรรมเพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนอีกด้วย"

ในพรรษาปี 2567 มีพระภิกษุจำพรรษาที่วัดสระเดารัตนาราม จำนวน 17 รูป โดยทางวัดได้นำนวัตกรรมและบูรณาการกิจกรรมทางศาสนาและกิจกรรมประจำวันของพระภิกษุ มาปรับใช้ให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและความต้องการของชุมชน ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นส่งเสริมการพัฒนาศาสนทายาท และสร้างประโยชน์ต่อการพัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน (เจ้าอาวาสวัด, 27 สิงหาคม 2567)"

บทสรุป (Conclusion)

การพัฒนาชุมชนและวัดสระเดารัตนารามที่เน้นวิถีทัศน์เชิงพุทธเป็นการรวมกันของแนวทางกิจการคณะสงฆ์ 6 ด้าน โดยเฉพาะการนำคำสอนและหลักธรรมมาใช้ในการพัฒนาชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งในด้านการศึกษา การเผยแผ่ศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน มีการดำเนินการตามวิถีทัศน์เชิงพุทธ ดังนี้

1. การถอดบทเรียน: เรียนรู้จากโครงการพัฒนาความรู้เกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน โดยมุ่งหวังให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนในทุกด้าน เช่น สังคม สิ่งแวดล้อม ศิลธรรม การศึกษา และสุขภาพ

2. การบูรณาการศาสตร์สมัยใหม่: วัดสระเดารัตนารามได้นำหลักธรรมเข้ามาประยุกต์ใช้ร่วมกับแนวคิดสมัยใหม่ และทำงานร่วมกับองค์กรต่างๆ โดยไม่ยึดติดกับรูปแบบเดิมๆ

3. ความร่วมมือจากชุมชน: การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการวัด การรับฟังความเห็นของชุมชน และการปรับตัวให้เข้ากับความต้องการของประชาชน

4. การพัฒนาศักยภาพบุคลากร: มีการพัฒนาบุคลากรในวัดให้มีความรู้และทักษะในการทำงานร่วมกับชุมชน ทั้งในด้านการศึกษาและการปฏิบัติธรรม

5. การสื่อสารและการเผยแผ่: มีการปรับปรุงวิธีการสื่อสารเพื่อให้ประชาชนเข้าใจในเป้าหมายและแนวทางการพัฒนาของวัด รวมถึงการสื่อสารความสำเร็จของวัดในการสร้างบรรยากาศการปฏิบัติธรรม

6. การประยุกต์ใช้หลักธรรม: นำหลักธรรมและแนวทางการปฏิบัติที่สำคัญ เช่น บุญกิริยาวัตถุ 10 และบารมี 10 มาประยุกต์ใช้ในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ

วิถีทัศน์เชิงพุทธของวัดสระเดารัตนารามไม่เพียงแต่เป็นการดำเนินกิจกรรมทางศาสนา แต่ยังเป็นการสร้างกรอบแนวทางในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน โดยการมุ่งเน้นที่การสร้างสันติภาพ การเสริมสร้างศีลธรรม การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม การดูแลสุขภาพ และการมีส่วนร่วมของชุมชน ทั้งหมดนี้ส่งเสริมให้เกิดสังคมที่มีความมั่นคงและเจริญเติบโตอย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง (References)

บวรทุ่งมน. (มกราคม 2560). วัดสะเดารัตนาราม. เล่มที่ 1 ปีที่ 1.

พระครูปริยัติกิตติวรณ. (2564). “การสร้างและการดำเนินงานเครือข่ายกองบุญคุณธรรมวัดสะเดารัตนาราม ตำบลทุ่งมน อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์”. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต ไม้ได้ตีพิมพ์].
บัณฑิตศึกษา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาวีระ กิตติวณโณ. (2562). “ความคิด ความฝัน“ยุทธศาสตร์และเป้าหมาย”. ลำดับเหตุการณ์
ความคิด กิจกรรม งานพัฒนา. (อัดสำเนา).

พระราชวรเมธี และคณะ. (2560). แผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา 2560-2564 “การนำ
นโยบายสู่การปฏิบัติ”. ม.ป.ท.

